

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. I. Ingressus ad sermonem de animi cultu & examine conscientiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

TRISMEGISTVS CHRISTIANVS.

SEV

TRIPLEX CVLTVS

CONSCIENTIÆ, CÆLITVM, CORPORIS.

ARGVMENTVM.

LIBER PRIMVS

Animi cultum, & rationem docet erudiendæ conscientiæ,
per quotidianum illius examen.

LIBER SECVNDVS

Modum tradit colendorum Cælitum, cum per mensuram illorum sortitionem,
tum per alia pietatis exercitia.

LIBER TERTIVS

Corporis cultum supervacuum, & vestitus insolentiam castigat.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

*Ingressus ad sermonem de animi cultu,
& examine conscientie.*

Polychronius & Gerardus colloquuntur.

POLYCHRONIVS.

Examen
conscien-
tiæ est res
utilissima.

Nimi cultum is minime negligit,
qui Conscientiæ curam religiose
gerit: at verè conscientiam is opti-
mè curat, qui quotidiano eam
examine à vitis assidue purgat.

Potè Examen conscientiæ, ut
res, est una omnium utilissima
virtuti per compendium asse-
quendæ, sic forsàn à paucis bene fit, ab innumeris om-
nino non fit. Quætere, quid Examen conscientiæ sit,
quæstio mihi superflua censetur, optandum, ejus usus
tam notus nobis esset, quàm est natura vel definitio.
Quid sit, scimus, quantum prodest, vix scire laboramus.
Atque adèd qui conscientiam suam vespèri perfundit
oriè, & quasi aliud agentes examinent, fortassis multos
reperias, eos qui examen hoc utilissimum penitus inter-
mittant, difficile est numerare. Romanus Sapiens que-
ritur olim, & verè sic est: Hoc nos pessimos facit, quod nemo
vitam suam respicit. Quid facturi simus, cogitamus, & id raro:
quid fecerimus, non cogitamus. Atqui consilium futuri ex præ-
terito venit. Atque èd jam incuriæ plerique progredi-
mur, ut examen istud, quod appellamus quotidianum,
vocari possit mensurum, aut etiam annuum, quando ali-
qui vix singulis mensibus semel, alii vix semel singulis

Senec. ep. 83.
initio.

annis id instituunt. GERARDVS. Ne mireris, Poly-
chroni: seipsum acculare insuave negotium est, & ta-
men hoc examen aliter non constat. POLYC. Neglecti Neglecti
hujus examinis plures sunt causæ, non nego hanc unam
earum esse. Ominino, sui ipsius accusatio, tam pulchra est
quàm rara virtus. Hinc sanctus ille senex, Pastor, omnes
virtutes ad unius domum commigrasse aiebat, extra
quam frustra quis desudet in quærendis virtutibus: ro-
gatus, quænam illa esset virtus? Seipsum, respondit, scio
ac jugiter acculare.

Et hoc docet Examen conscientiæ, in quo quisque
reum se citat ad tribunal suæ mentis, quod ad vitam
probam compendiosa via est.

§. I.

D. Basilii, post documenta plurima suis tradita, Ba-
silii sic concludit: Quæ quotidie feceris opera, ve-
spèri tecum commemora, & cum in quæ fecisti pridie, confert.
Ita voluit, ut omnes cum Conscientiâ suâ prius loque-
rentur quàm somno se permitterent. Rarus hoc unum,
optimum fore stimulum ad illa omnia, quæ ab ipso di-
dicissent, in opus producendo.

D. Bernardus: Multa, inquit, scientia hominum, sed nulla
melior est illâ quâ cognoscit homo seipsum. Beatus homo
qui se potest cognoscere, probare, & improbare. Nam
qui sibi displicet, Deo placet; & qui sibi vilis est, Deo
carus est. Itaque tibi ipsi carus non sis, accula te ipsum.
Omnem animi morbum hoc emplastrum & malagma
perfanat. Tardus es ad preces? in precibus vagus & osci-
tans? plumbeus ad justâ? volas ad mensam? effusus es in
risum & confabulationes, fractus ad laborem, studio
sus libertatis, incurius tui officii? sapius forsàn de die
auribus, lingua & oculis peccas? huic malo remedium
non

non est opportunus, quam vesperi conscientiam convenire, diei errores in numerum, aut certe in cumulum redigere, & quid, quæ ratione sequenti luce sit cavendum, statueret. Et nisi hoc modo, quotidie teipso fias melior, securè credas, aut conscientiam sepius non examinatum, aut obiter tantum & perfundè. Si ferveat hic industria, non potest ei non par fructus respondere. Quod flevi brachio, anhelus ad lectum & semisopitus, oculis in somnum jam turgentibus, solum in ceremoniarum morem, hoc conscientiae iudicium instituas, non erit hoc verum sed merito nomine iudicium, aut iudicii larva, locors & ignava cogitationum discursatio. Ex hoc fonte talis emanabit rivus. Eadem post menses & annos in te vivent vitia quæ prius æquè pronis in iram, facili ad impatientiam, instructus ad superbiam, & æquè procax in verbis, asper & mordax in dictis, dissolutus & levis in moribus, verbo, eris antiquus *Dormitanti*. Et in promptu causa est, nunquam domi tuæ es, nunquam te deprehendis, nunquam te observas, teipsum nunquam ferò acculas: vis in tranquillo frigore, omnia fluere sinis, ut fluint, pacificus homo es, sed malo tuo. Vitiis tuis quietem non turbas, cum defectibus tuis non litigas, cum concupiscentiis tuis non pugnas. Quid multis? pacificus homo es, in tuam maximam perniciem. Alges & torpes; tunc solum vivacissimus, cum aut comedendum est, aut ludendum, aut etiam irascendum. Hic in te vivunt omnia, hic vir, hic athleta es, & heros.

§. II.

GERAR. In me hæc omnia declamas, an in absentem alium? **POL.** Gerarde, ne metuas, nihil hæc contra te; nili tu binominis sis, & non tam *Gerardus*, quam *Dormitanti* audias. In *Dormitanti* omnia à me dicta sunt & dicuntur: illum, inquam, qui qualis olim fuit, talis est & hodie, qui in placido ignavia statu perennat, qui nunquam obedientiorem habet somnum, quam cum ei cum conscientia loquendum, qui in se nunquam aut raro admodum descendit: qui omnia alia scire fatagit, præter se, miserabili neglectu animi: verdo, qui dormit, cum vigilandum foret. At hac ratione nemini familiaris fit virtus, non enim natura dat virtutem, multò minus locordia; ars est, bonum fieri. Hanc artem dat exacta sui notitia, & quotidiani profectus ingens desiderium. Istam autem & istud non docet nisi examen conscientiae nullo die neglectum. Initium salutis, notitia peccati. Qui peccare se nescit, corrigi non valet. Idco **D. Bernardus** tam sollicitus in suos paterfamilias: *Vnde*, inquit, rogo dilectissimi fratres, ut unusquisque vestrum intret in cubiculum suum, sopet conscientiam suam, se querat in angulis cordis, circumseat latebras mentis. Idem inculcans alibi: *Redeamus*, inquit, ad nos & discutiamus conscientiam nostram. **GERAR.** Sed quæ lex, à quo, & quibus lata est conscientiae diebus singulis examinanda? **POL.** Ut video, Gerarde, ex Volontatibus non es, si lege vis cogi. Sed veniam da; sensim eò te ducam, ut ad solem cernas, quod etiam nunc inter nubila videtur abdutum. Primum erit scire, quam hoc profus novitium inventum non sit. Certe omni ævo fuerunt, qui sicut ultimam, ita primariam dei actionem esse voluerunt, suam vesperi conscientiam excutere, eoque vel ipsius naturæ lege ac luce præeunte ducebantur. Paucos è piis nominabo, tuendæ huic veritati.

CAPVT II.

Examen Conscientiae qui olim, & quomodo fecerint.

Ratio profus & Natura huc impellunt. Et ausim dicere, hoc naturæ scitum esse: a quo die dei acta cum animo suo repetere, simulque dispicere quid in lucem posteram aut omisso sit futurum optimum, aut fa-

Tom. I.]

Actu. Indi sapientes, quos *Gymnosophistas* dicebant, nulum suæ disciplinæ adolescentem ad mensam admitterebant, nisi prius conscientia suæ subiisset examen. Imò quod pudorem nobis merito incurrat, mensam iis accumbere non licebat, qui in tertio huius examinis capite (ad morem nostrum loquor) non pulchrè stetit: impransus, importus, incoñatus ejiciebatur domo, qui nil præclari à se gestum commeminisset. Luculentè id testatur ille à *Madaura* philosophus. Verba illius integra tibi admetiar. Igitur, ubi mensa posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescentes ex diversis locis ridor. & officiis ad dapem conveniunt. Magistri perrogant: Quod factum à lucis ortu, ad illud diem, bonum fecerint? hic, alius se commemorat inter duos arbitrum delectum, sanata similitate, amicos ex inferis reddidisse; inde alius, se se parentibus quippiam imperantibus obediisse; alius, aliquid meditatione suâ reperisse; vel alterius demonstratione didicisse. Qui nihil habet afferre cur prandeat, impransus ad opus foras extruditur.

B O pulchrum institutum! & nunquid vel apud Christianos melius possit? O legem saluberrimam! quæ si hodie vigeat, multi dies plurimis jejuni forent ducendi, quod se se his iudiciis vel non siterent, vel pejus itarent in iudicio. En legem, Gerarde, brevem & strictam: Aut non prande, aut prius Conscientia rationem redde. Vis esse? ostende prius te laborasse. Et cur nos ipsi nobis non dicamus vespere: Vis dormire? ante cogita, quam bene vigilaveris. Festina ad lectum? prius tecum disquire, qualis in templo, in foro, in domo, qualis in mensa, qualis alibi fueris. Adeone verò à recto sensu degeneramus, ut quod sciverunt fecerintque idololatæ, id nesciant Christiani, aut (quod pejus est) facere nolint quod faciendum sciunt?

§. I.

Phoclydes, si *Stobæo* fides, primus omnium moralium docuit quotidie seipsum ad hoc Conscientiae tribunal citare. *Pythagoras* certe nominatus ille è porticu philosophus, tam occupatus non fuit aut somniculosus, quin prius in seipsum descenderet, quam somnum caperet; & quidquid die toto egisset, se iudice damneret vel absoveret. Unde apud *Pythagoreos* pulcherrimum hoc institutum usus quotidiani fuit: Quid quoque die dixeris, audieris, egeris, vespere commemorare. Et hoc est apud Conscientiam suam examen instituire, & seipsum sibi velut censorem aut iudicem ferre.

Quid prætergressus? quid gestum in tempore, quid non? Faciebat hoc idem Conscientiae examen & *P. Sextius*, eo ipso vir optimus; & adeò sibi nihil indulgebat, adeò & somnum vincere, & negotia differre, & cogitationes in potestate habere potuit, ut consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, (cum *Seneca* loquor) interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vicio obstitisti? quâ parte melior es? O *Pythagora*, ô *Sexti*! quam nos Christiani non paria vobis facimus, in consuetudine tam Christiana! Ah! quam hic congruè illud Christi vociferaret: *Viri Nivita* (viri idololatæ) surgent in iudicio cum generatione istâ, & condemnabunt eam.

Nosti, quid Vir bonus (hic titulus carminis est apud *Maronem*) de hoc quotidiano examine conscientiae moneat. Ille igitur vir bonus:

Index ipse sui, totum se explorat ad unguem.
Quid proceres, vanis, ferat quid opinio vulgi
Securus iusto trutinæ se examine pensat:
Ne quid hiet, ne quid protraheret, angulus aequi
Partibus ut coeat, nil ut deliret *AMVSIS*.
Sit solidum quodcunque subest: nec mania subitus
Indicet adnotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina somnum
Omnia quam longi reputaverit acta diei.

Li

Quæ

Neglectu
examinis
conscientiae
eadem post
annos cau-
satur in
nobis vi-
tia.An est bo-
num fieri,
de quo
dicitur.
Sicut p. 1. 3.Etenim p. 2.
in cura
Dum.Præterea, de
huius dom.Basil. p.
commen-
ad ma.Etenim
dom. cap.
1. 19.Examen
conscientiae
est magis
genua ad
omnem
animi
motum.